

Н.С. Ференц

ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ і ОСНОВИ ЕСТЕТИКИ

Навчальний посібник

Н.С. Ференц

ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ і основи естетики

*Навчальний
посібник*

*Рекомендовано
Міністерством освіти
і науки України*

Київ
"ЗНАННЯ"
2014

УДК 82.0(075.8)

ББК 83я73

Ф43

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист № 1/11-14420 від 20 вересня 2013 р.)

Рецензенти:

В.П. Марко — доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка;

І.П. Мегела — доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри зарубіжної літератури Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

О.Р. Баган — кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури та теорії літератури Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Ференц Н.С.

Ф43 Теорія літератури і основи естетики : навч. посіб. / Н.С. Ференц. — К. : Знання, 2014. — 511 с. — (Вища освіта XXI століття).

ISBN 978-966-346-854-9 (серія)

ISBN 978-966-346-742-9

У посібнику розглянуто становлення і розвиток світової естетичної думки від античності до нашого часу. Значну увагу приділено концепціям та методологіям літературознавства, специфіці художньої літератури. Проблеми літературних родів, видів, жанрів, напрямів, течій автор розглядає на багатому літературознавчому матеріалі, використовуючи широкий контекст творів світової літератури.

Посібник стане у пригоді студентам, аспірантам, викладачам. Він може бути корисним усім, хто цікавиться питаннями теорії літератури.

УДК 82.0(075.8)

ББК 83я73

ISBN 978-966-346-854-9 (серія)
ISBN 978-966-346-742-9

© Н.С. Ференц, 2014
© Видавництво "Знання",
оформлення, 2014

ЗМІСТ

Розділ 1. ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ ЯК НАУКА.....	10
1.1. Предмет теорії літератури як науки.....	11
1.2. Теорія літератури в системі основних і допоміжних літературознавчих дисциплін.....	14
Розділ 2. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ ДУМКИ.....	25
2.1. Естетика і літературознавство періоду античності	26
2.2. Естетична думка епохи середньовіччя.....	29
2.3. Естетика і літературознавство епохи Відродження.....	30
2.4. Літературознавство й естетика в епоху бароко.....	32
2.5. Естетика класицизму.....	37
2.6. Естетика і літературознавство епохи Просвітництва.....	39
2.7. Естетика і теорія літератури періоду німецького класичного ідеалізму.....	46
Розділ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗАРУБІЖНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА ХІХ—ХХ СТОЛІТЬ.....	51
3.1. Міфологічна школа.....	52

3.2. Біографічний метод.....	53
3.3. Культурно-історична школа.....	55
3.4. Компаративізм.....	56
3.5. Інтуїтивізм.....	58
3.6. “Філософія життя”.....	60
3.7. Фройдизм.....	63
3.8. Феноменологія.....	71
3.9. Структуралізм.....	75
3.10. Екзистенціалізм.....	79
3.11. “Нова критика”.....	81
Розділ 4. НОВІТНІ НАПРЯМИ І ТЕЧІЇ У ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВІ.....	84
4.1. Постструктуралізм.....	85
4.2. Деконструктивізм.....	87
4.3. Фемінізм.....	89
4.4. Рецептивна естетика.....	94
4.5. Наратологія.....	97
4.6. Постколоніальна критика.....	116
4.7. Екокритика.....	120
Розділ 5. З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА.....	122
5.1. Зародження та розвиток українського літературознавства (XI—XVIII століття).....	123
5.2. Українське літературознавство в перші десятиріччя XIX століття	132
5.3. Розвиток українського літературознавства в середині XIX століття.....	134
5.4. Українське літературознавство в останні десятиліття XIX століття	136
5.5. Українське літературознавство XX століття: здобутки і втрати.....	147
Розділ 6. ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА ЯК ВИД МИСТЕЦТВА.....	161

Зміст

6.1. Поліфункціональність художньої літератури.....	162
6.2. Прекрасне в житті та мистецтві.....	166
6.3. Естетичний ідеал.....	172
6.4. Піднесене.....	173
6.5. Трагічне.....	176
6.6. Комічне.....	182
6.7. Потворне і низьке.....	184
6.8. Види мистецтва, їх класифікація.....	184
6.9. Особливості художнього пізнання.....	188
6.10. Предмет і специфіка художньої літератури.....	190
Розділ 7. ХУДОЖНІЙ ОБРАЗ І ЗНАК.....	197
7.1. Особливості художнього образу.....	198
7.2. Творчий процес.....	201
7.3. Характер. Проблема типового.....	208
7.4. Види художніх образів.....	213
7.5. Знак і його види.....	217
7.6. Свобода творчості і детермінізм.....	220
Розділ 8. ПРОБЛЕМИ ЗМІСТУ І ФОРМИ В ЛІТЕРАТУРІ.....	223
8.1. Єдність форми і змісту в літературі.....	224
8.2. Структура і елементи змістової організації художнього твору.....	226
8.3. Формальні чинники художнього змісту.....	237
8.4. Форми вираження і форми розвитку літератури.....	240
8.5. Художній твір і текст.....	243
Розділ 9. АВТОР І ЧИТАЧ	246
9.1. Автор твору.....	247
9.2. Типи вираження образу автора.....	249
9.3. “Концепція смерті автора”.....	251
9.4. Читач і читання.....	254
9.5. Категорії читача.....	257
9.6. Читання як гра.....	260

Розділ 10. ГЕНЕРИКА І ГЕНОЛОГІЯ ЛІТЕРАТУРИ.....	269
10.1. Теорія літературних родів.....	270
10.2. Теорія жанру.....	274
10.3. Епос, види і жанри.....	282
10.4. Лірика, види і жанри	300
10.5. Драма, види і жанри.....	318
10.6. Міжродові жанрові утворення.....	333
Розділ 11. ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС.....	343
11.1. Поняття про літературний процес.....	344
11.2. Спадкоємність.....	348
11.3. Літературні взаємодії і взаємовпливи.....	349
11.4. Традиції і новаторство.....	358
Розділ 12. ПРОБЛЕМИ ТИПОЛОГІЗАЦІЇ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ.....	363
12.1. Творчість письменника.....	364
12.2. Стель.....	365
12.3. Літературна школа.....	373
12.4. Літературна група.....	377
12.5. Літературна течія.....	379
12.6. Художній метод.....	380
Розділ 13. ЛІТЕРАТУРНІ НАПРЯМИ.....	384
13.1. Бароко.....	388
13.2. Класицизм.....	395
13.3. Сентименталізм.....	400
13.4. Романтизм.....	404
13.5. Реалізм.....	410
13.6. Натуралізм.....	419
13.7. Модернізм і його стильові течії.....	421
13.7.1. Символізм.....	428
13.7.2. Акмеїзм.....	432
13.7.3. Імпресіонізм.....	433
13.7.4. Неоромантизм.....	436

Зміст

13.7.5. Неореалізм.....	438
13.7.6. Екзистенціалізм.....	439
13.7.7. Футуризм.....	448
13.7.8. Експресіонізм.....	453
13.7.9. Дадаїзм.....	457
13.7.10. Сюрреалізм.....	459
13.7.11. Абстракціонізм.....	462
13.7.12. “Новий роман”.....	463
13.7.13. Необароко.....	465
13. 8. Соціалістичний реалізм.....	469
13. 9. Постмодернізм.....	474
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК.....	484
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК.....	497